

Prof. dr hab Anna Organiszczak

Poznań, 12. 07. 2019 r.

Dziedzina: sztuki muzyczne

Dyscyplina artystyczna: instrumentalistyka

aorganiszczak@amuz.edu.pl

Recenzja pracy doktorskiej mgr Julii Kociuban pt.:
„Emanacja charakterystycznych cech stylistycznych
francuskich impresjonistów i ich znaczenie w procesie kształtowania
Sonaty fortepianowej Witolda Lutosławskiego”

Zlecniodawca recenzji:

Akademia Muzyczna im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi, Rada Wydziału Fortepianu, Organów, Muzyki Dawnej i Jazzu – pismo z dnia 11 stycznia 2019 roku. Zlecenie podjęte na podstawie *Ustawy z dnia 14 marca 2013 roku, o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki* (Dz. U. Nr 65, poz. 595, Dz. U. Z 2005 nr 164 poz. 1365)

Dotyczy:

Uchwał Rady Wydziału Fortepianu, Organów, Muzyki Dawnej i Jazzu Akademii Muzycznej im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi w związku z wnioskiem pani mgr Julii Kociuban z dnia 18 czerwca 2018 roku w sprawie wszczęcia przewodu na stopień doktora sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka:

1. nr 73/II/2017/2018 z dnia 19 września 2018 roku w sprawie wszczęcia przewodu doktorskiego

2. nr 74/II/2017/2018 z dnia 19 września 2018 roku w sprawie wyznaczenia promotora pracy doktorskiej w osobie dr hab. Mariusa Drzewickiego, prof. AM
3. nr 75/II/2017/2018 w sprawie wyznaczenia recenzenta pracy doktorskiej w osobie prof. dr hab. Marioli Cieniawy
4. nr 76/II/2017/2018 w sprawie wyznaczenia mojej osoby recenzentem pracy doktorskiej

Na podstawie przekazanej mi przez Panią Dziekan Wydziału Fortepianu, Organów, Muzyki Dawnej i Jazzu Akademii Muzycznej im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi prof. dr hab. Irenę Wiselka-Cieślar - kompletnej dokumentacji, stwierdzam, że w świetle *Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki* (Dz. U. Nr 65, poz. 595 z późn. zm.) Rada Wydziału posiadała uprawnienia do prowadzenia przewodu doktorskiego w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka. Uchwały w sprawie wszczęcia przewodu doktorskiego pani mgr Julii Kociuban, wyznaczenia promotora i recenzentów zostały podjęte prawomocnie, zgodnie z art. 14 ust. 2 pkt 2 w/w *Ustawy*.

Podstawowe dane o kandydatce:

Pani mgr Julia Kociuban urodziła się w Krakowie 18 stycznia 1992. Naukę gry na fortepianie rozpoczęła pod kierunkiem mgr Olgi Łazarskiej. Studia licencjackie ukończyła w roku 2013 na Uniwersytecie Muzycznym Fryderyka Chopina w Warszawie w klasie prof. Piotra Palecznego. Studia magisterskie odbyła pod kierunkiem prof. Pavla Gililova na Universität Mozarteum w Salzburgu, które ukończyła w roku 2016. Od roku 2017 jest zatrudniona w Akademii Muzycznej im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi na stanowisku asystenta w Katedrze Fortepianu.

Doktorantka jest laureatką szeregu nagród na konkursach pianistycznych:

- 2002 r. - Grand Prix na XVI Międzynarodowym Konkursie Pianistycznym im. J. S. Bacha w Gorzowie Wlkp
- 2004 r. – Grand Prox – V Międzynarodowy Konkurs im. F. Chopina w Narvir (Estonia)

- 2005 r. – I miejsce na XI Międzynarodowym Konkursie Pianistycznym im. M. Magina w Paryżu
- 2005 r. – I miejsce na III Międzynarodowym Konkursie Chopinowskim dla dzieci w Jeleniej Górze
- 2007 r. – I miejsce na VI Międzynarodowym Konkursie Pianistycznym w St. Petersburgu (Rosja)
- 2008 r. – I miejsce na Ogólnopolskim Konkursie Pianistycznym im. F. Chopina w Warszawie
- 2011 r. – III miejsce na III Europejskim Konkursie Pianistycznym w Caen (Francja)
- 2016 r. – III miejsce i nagroda specjalna na XXII Międzynarodowym Konkursie im. W. A. Mozarta w Salzburgu (Austria)
- 2016 r. – III Miejsce na Międzynarodowym Konkursie Pianistycznym im. Isang Yunga w Tongyeong (Korea Płd.)
- 2016 r. Nagroda Arturo Benedetti Michelangeli – Akademia Pianistyczna w Eppan (Włochy).

Doktorantka wielokrotnie była solistką koncertów symfonicznych m. in. w Katowicach, Przemyślu, Białymstoku, Gorzowie Wlkp., Gdańsku, Krakowie, Warszawie, Lusławicach, BydgoszczyOpolu, Płocku, Wrocławiu oraz za granicą: w Kuwejcie, Austrii (Wiedeń, Salzburg), Niemczech (Hamburg, Karlsruhe, Wiesbaden, Bad Nauener), Chinach (Wuhan). Wykonywała m.in.: F. Chopina – Koncert e-moll i Koncert f-moll, W. A. Mozarta – Koncert G-dur KV 453, L. van Beethovena – Koncert potrójny op. 56, F. Poulenca – Koncert cis-moll, P. Czajkowskiego – Koncert b-moll, S. Rachmaninowa – II Koncert c-moll o Rapsodie na temat Paganiniego, I. J. Paderewskiego – Fantazję polską.

Koncertowała podczas festiwali muzycznych: *Chopiniana* w Warszawie, *Wawel o zmięczeniu* w Krakowie, *Summer Music Festival* w Wieliczce, Festiwalu Chopinowskiego w Dusznikach Zdroju, *Festival La Rouge D'Antheron* (Francja), *Chopin au Jardin du Luxembourg* w Paryżu, Festiwalu Muzyki Polskiej w Pekinie, *Amare Chopin* w Palermo. Występowała w salach koncertowych m. in.: Warszawy, Żelazowej Woli, Kielc, Katowic, Krakowa, Szczecina, Zakopanego, Cleveland (USA), Paryża, Pekinu, Wiednia, Salzburga, Monachium, Solingen (Niemcy), Bad Kissingen (Niemcy), Alkmaar (Holandia), Narva (Estonia), Palermo (Włochy). W swym repertuarze posiada utwory m. in.: F. Chopina, W. A. Mozarta, L. van Beethovena, R. Schumanna, M. Ravela, K. Szymanowskiego, G. Bacewicz, W. Lutosławskiego.

Doktorantka nie stroni także od muzykowania kameralnego. Wykonywała m. in.: F. Chopina – Sonatę wiolonczelową g-moll op. 65, Trio g-moll op. 8 oraz Koncert f-moll z kwartetem smyczkowym, L. van Beethovena – Trio B-dur op. 11, C. Francka – Sonatę skrzypcową A-dur, M. Ravela – Sonatę skrzypcową i Tzigane, S. Prokofiewa – Sonatę wiolonczelową op. 119, a także Pieśni Kurpiowskie K. Szymanowskiego i utwory na dwa fortepiany S. Rachmaninowa.

W roku 2018 brała udział w pracach jury Międzynarodowego Konkursu Pianistycznego w Narva (Estonia) oraz prowadziła kurs mistrzowski w Londynie w ramach *BAMA Summer Music*. W swym dorobku posiada płytę CD z nagraniami utworów Schumanna, Chopina i Bacewicz. Załączone do dokumentacji recenzje z koncertów potwierdzają wysoki poziom wykonawczy Doktorantki.

Wprawdzie dokonania artystyczne nie podlegają ocenie, należy jednak z uznaniem podkreślić bogatą działalność koncertową pani mgr Julii Kociuban, która stanowi znaczący wkład w rozwój polskiej kultury muzycznej, zarówno w kraju, jak i za granicą.

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska Pani mgr Julii Kociuban pt.: „Emanacja charakterystycznych cech stylistycznych francuskich impresjonistów i ich znaczenie w procesie kształtowania *Sonaty fortepianowej* Witolda Lutosławskiego” składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na płycie CD oraz jego opisu.

W dokumentacji brak informacji dotyczących nagrania: miejsca, czasu, instrumentu i nazwiska reżysera dźwięku.

Pani mgr Julia Kociuban przedstawiła nagranie dwóch utworów: *Sonatinę* Maurycego Ravela i *Sonaty na fortepian* Witolda Lutosławskiego. Osia całej pracy, co zresztą wynika z jej tematu, jest *Sonata* Lutosławskiego. Dzieło to jest wciąż mało znane i dlatego podjęcie przez Doktorantkę takiego właśnie tematu jawi się wyjątkowo atrakcyjnie.

Nagranie świadczy o znakomitym warsztacie pianistycznym Doktorantki, jej dużej wrażliwości i wyobraźni dźwiękowej. Interpretacje obu dzieł są przejrzyste, zwraca

uwagę doskonała artykulacja, świadoma i precyzyjna pedalizacja, a nade wszystko ogromna dbałość o jakość dźwięku. Fortepian pod palcami Doktorantki brzmi szlachetnie, mieniać się różnymi kolorami. Czy zatem można przyjąć, że to wzorcowe interpretacje?

W opisie dzieła Doktorantka pisze, że *Sonatina Ravela* jest „doskonałym przykładem [...] powściągliwej emocji i przejrzystości tekstu” (str. 23). To bardzo skrótowa i trafna charakterystyka. Antyromantyczność i asceza emocjonalna Ravela wynikała z jego osobowości; dzieła miały zachwycać perfekcją i doskonałością. Nie bez powodu Strawiński nazywał Ravela „muzycznym zegarmistrzem”. *Sonatina* w interpretacji Doktorantki jest w dużym stopniu „naznaczona” emocjonalną osobowością Artystki. To bardzo cenna cecha, gdyż świadczy o kreatywności i subiektywności spojrzenia na dzieło muzyczne. W przypadku jednak tak „antyromantycznego” utworu, słuchacz spodziewa się bardziej „antyromantycznej” interpretacji. Szczególnie wyraźnie można to odczuć w części I *Sonatiny*, gdzie „zaokrąglanie” każdej składowej części długiej myśli muzycznej osłabia wyrazistość muzycznej narracji. W czołowym temacie należałoby także bardziej zróżnicować brzmienie górnej linii melodycznej i środkowego planu trzydziestodwójkowego. Powściągliwość drugiej części, wynikająca z charakteru dworskiego menueta, zaburza nieco zbyt obfite rubato. Część trzecia jest wirtuozowska i pełna blasku, co doskonale oddaje jej tocatowy charakter i jest błyskotliwym zwieńczeniem całego dzieła.

Sonata na fortepian Witolda Lutosławskiego to nieznanne, młodzieńcze dzieło kompozytora, opublikowane dopiero 15 lat temu. Interpretacja Doktorantki jest zatem w pełni oryginalna i indywidualna; nie istnieje bowiem tradycja wykonawcza i nicwielu pianistów ma *Sonatę* w swym repertuarze. Ocnę wykonania można zatem opierać jedynie na analizie tekstu kompozytora. Lutosławski bardzo precyzyjnie określił tempo każdej z części, gdyż oprócz oznaczeń słownych dodał także ich czas trwania. Porównując zapis kompozytora z czasem proponowanym przez Doktorantkę dostrzec można dość duże różnice:

I część Allegro – 9' – 12:20

II część Adagio ma non troppo – 6' – 9:53

III część Andante – Allegretto-Andantino – 9' – 8:21

Z całą pewnością rozbieżności te nie wynikają z przeszkód natury technicznej, gdyż Doktorantka takich nie ma. I część *Sonaty* zagrana jest bardzo emocjonalnie i bardzo romantycznie. Czy jednak nie nazbyt swobodnie? Forma sonatowa wymaga dyscypliny agogicznej, a muzyczne powinowactwo z dziełem Ravela świadczyć może o podobnej, „antyromantycznej” postawie estetycznej Lutosławskiego. Trudno jest mi zgodzić się z tak dużymi zmianami agogicznymi, których nie znajduję w tekście i z wszechobecnym, ciągłym rubato Doktorantki. Część II zyskałaby na sile wyrazu, gdyby tempo było nieco płynniejsze, a rubato stosowane oszczędniej. Finałowa część III jest doskonała, stanowiąc podsumowanie całej *Sonaty*: błyskotliwa, wirtuozowska, zagrana z połotem i wyobraźnią. Pianistka gra zachwycająco.

Dzieło artystyczne oceniam bardzo wysoko. Interpretacje Doktorantki, zarówno *Sonaty* Ravela jak i *Sonaty* Lutosławskiego, są niezwykle plastyczne i bardzo osobiste: emocjonalne i „romantyczne”. To plastyczne i sugestywne kreacje artystyczne, których zalety podkreśla wysoki poziom realizacji brzmienia, zarówno od strony akustycznej jak i pianistycznej. Byłyby wzorcowe, gdyby zachowywały większą równowagę pomiędzy tym co subiektywne – pochodzące od wykonawcy, a tym co obiektywne – dane od kompozytora.

Ocena pracy pisemnej nie jest tak pozytywna jak dzieła artystycznego. Autorka potraktowała temat dość powierzchownie, nie wnikając głębiej w jego istotę. Podkreślony został czynnik muzyczny: podobieństwa fakturalne i harmoniczne pomiędzy *Sonatą* Lutosławskiego, a dziełami impresjonistów. Zabrakło „czynnika ludzkiego”: próby odnalezienia odpowiedzi na pytanie – dlaczego? Dlaczego właśnie impresjoniści, a w szczególności Ravel, mieli tak duży wpływ na młodzieńczą twórczość Lutosławskiego? Może właśnie osobowość artystyczna młodego studenta matematyki, jego analityczny i precyzyjny umysł były źródłem tej muzycznej fascynacji?

Doktorantka napisała w e wstępie: *Myszę, że zrozumienie i poznanie genezy kompozycji, a także dogłębna analiza muzyczna dzieła, pomoże w dokładnym odczytaniu myśli kompozytora, a co za tym idzie w stworzeniu spójnej koncepcji wykonania.* Muzycznym efektem przeprowadzonego wywodu jest przedstawione dzieło artystyczne, co biorąc pod uwagę nierozłączność dzieła i opisu jako całości, jest w pełni uzasadnione. Szkoda jednak, że Doktorantka nie pokusiła się o słowne opisanie własnych interpretacji,

być może dostrzegłaby w nich nie tylko francuski impresjonizm, lecz także polską tradycję romantyczną.

Praca składa się ze wstępu, czterech rozdziałów, podsumowania, streszczenia w języku angielskim, bibliografii oraz wykazu przykładów nutowych. Pierwsze trzy rozdziały zatytułowane: „Witold Lutosławski – sylwetka kompozytora”, „Cechy stylu impresjonistów francuskich” i „Sonata fortepianowa w polskiej muzyce XX wieku” zawierają informacje o charakterze słownikowym. Interesującym i w pełni oryginalnym jest najbardziej rozbudowany rozdział czwarty: „Sonata na fortepian (1934)”. Doktorantka prezentuje szczegółową analizę muzyczną *Sonaty* Lutosławskiego, porusza także zagadnienia pedalizacji, palcowania i oznaczeń muzycznych. Wobec małej ilości publikacji na ten temat podnosi to znacząco wartość pracy. Spora ilość cytatów uatrakcyjnia jej treść.

Doktorantka posługuje się poprawnym językiem, choć niektóre określenia mogły być sformułowane inaczej, np.:

- „cieńsza tekstura” (str. 51)
- „zenit całej *Sonaty*” (str. 46)
- „pedalizacja jest zapisana w nucie basowej” (str. 57)
- „nic powinno się go używać w ogóle” (str. 59)
- „Lutosławski bawi się [...] pulsem” (str. 50, 52).

Lekturę analizy, umieszczonej w czwartym rozdziale, ułatwiłoby wytłumaczenie w przypisie zastosowanych określeń w rodzaju: *Segment 2-1* czy *łącznik 1-1*.

Do tekstu zakradło się kilka błędów, które należy poprawić:

- str. 34, wers 3 – jest: (*zob. przykład 2*), powinno (*zob. przykład 5*)
- str. 35, wers 2 i 12 – jest: *B-dur*, powinno być: *H-dur*
- str. 36, wers 8 – jest: *Pierwszy temat*, powinno być: *Drugi temat*.

Strona edytorska nie budzi zastrzeżeń, praca jest bardzo czytelna, a zamieszczone przykłady nutowe ułatwiają jej lekturę.

Konkluzja

Praca doktorska Pani Julii Kociuban pt.: „Emanacja charakterystycznych cech stylistycznych francuskich impresjonistów i ich znaczenie w procesie kształtowania *Sonaty fortepianowej* Witolda Lutosławskiego” jest oryginalnym ujęciem tematu, a wysoki poziom artystyczny przedstawionego nagrania wraz z jego opisem świadczą o umiejętności prowadzenia samodzielnej pracy artystyczno-naukowej. Doktorantka spełniła wymagania art. 13 ust. 1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku.

Pracę doktorską Pani mgr Julii Kociuban przyjmuję.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Hejman', is written in a cursive style.